

Ткаченко Вікторія, м. Одеса,

аспірантка 2 року навчання

ОНУ ім. І.І. Мечникова

СИСТЕМА ФАКТОРІВ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПОДРУЖНІХ ВІДНОСИН

Проблема якості шлюбно-подружніх відносин, досягнення їх благополуччя й стабільності є в даний час центральною в сімейної психології. Її значення визначається, перш за все, тим, що в реаліях нашого складного, кризового часу людині особливо необхідно знайти стійкий, гармонійний, щасливий союз з іншою людиною, надовго зберігши його.

Наукові дані, отримані психологами за останні кілька років, дозволяють говорити про те, що благополучні сімейні відносини, поряд з професійними, виступають важливою сферою реалізації потенціалу особистості [6].

Однак у дослідженні проблеми благополуччя шлюбу існує багато «білих плям». У більшості авторів відсутнє чітке позначення понять, термінологія, що використовується, розмита (одне й те саме явище називається по-різному).

Відомостей про чинники, пов'язані з якістю шлюбу, зараз накопичено достатньо. Але слід звернути увагу на відсутність чіткої класифікації цих чинників. Більшість як вітчизняних, так і зарубіжних авторів досліджують один або декілька чинників, але не розглядають їх у комплексі.

На даному етапі розвитку сімейної психології поняття благополуччя подружніх відносин синонімічно термінів «задоволеність» (Ю.Б.Альошина), «якість шлюбу» (Р.Льюїс і Дж.Спеніер), «успішність шлюбу» (У.Берр, М.С.Мацьковський), «стабільність» (В.А.Сисенко), «сумісність» (О.М.Волкова), «благополуччя» (О.А.Добриніна, Н.Х.Сафіна, Ю.Ю.Дмитрук), «здоров'я сім'ї»(С.Торохтій),«гармонійність»(О.Я.Кляпець),«ефективність спів-

буттєвості у шлюбі»(А.Р.Тиводар),«адаптація»(Т.Л.Крюкова, В.М.Целуйко) та ін..

При цьому задоволеність шлюбом розглядається як внутрішня суб'єктивна оцінка, відношення подружжя до власного шлюбу; успішність шлюбу - як ступінь того, наскільки в ньому досягаються поставлені партнерами мети шлюбу; стабільність - як ступінь оптимального функціонування сімейної структури; здоров'я сім'ї - комфортне, емоційно забарвлений стан функціонування сім'ї; гармонійність - як відкритість та забезпечення широких можливостей для творчого зростання і особистісного розвитку кожного члена сім'ї.

У сучасній психології благополуччя подружніх відносин визначається наступними факторами: ідентифікаційні механізми (Ю.Ю.Дмитрук), особистісна автономність партнерів (О.Я.Кляпець), умови та вимоги соціального середовища, співпереживання, контроль своїх почуттів та емоцій, уміння подружжя впоратися з повсякденним стресом (Т.Л.Крюкова), ставлення до партнера, ставлення до шлюбу і ставлення до власного шлюбу (Є.Кіжаєва), відповідність у приватності простору шлюбного спів-буття, орієнтація на особистісну ідентифікацію з партнером (А.Р.Тиводар) та ін.Зарубіжні автори виділяють як фактори можливість особистісного росту, рухливу, мінливу взаємодію подружжя (Д.С.Валлерстайн), задоволена потреба в довірі, прояві теплих почуттів (В.Метьюз, К.Міханович), лояльність, поділ цінностей (JRRosen-Grandon, JEMyers, JANattie) та ін.

Варіанти систематизації чинників успішності і стабільності шлюбу представлені в роботах Р.Л.Льюїса, Дж.Б.Спеніера[1], Ф.Уолша[5], Д.С.Валлерстайн[3], В.Метьюз, К.Міханович[2], В.А.Сисенко[7], Т.А.Гурко[4], С.Торохтій[8]. При систематизації факторів JRRosen-Grandon, JEMyers, JANattie виділили три варіанти подружніх відносин, що сприяють задоволеності шлюбом - відносини любові, лояльні відносини, відносини з поділом цінностей [9].Мета нашої статті - розкрити зміст власної концепції

системи факторів, що детермінують благополуччя шлюбно - подружніх відносин.

На основі теоретичного аналізу проблеми якості шлюбу ми розробили концептуальний підхід, за яким благополуччя подружніх відносин розглядається як досягнення подружньої інтеграції при повному розвитку особистості обох подружжя і забезпеченні їх суб'єктивного благополуччя.

Про благополуччя подружніх відносин, відповідно до нашої концепції, дозволяють говорити такі об'єктивні і суб'єктивні його показники:

Об'єктивні: узгодженість всіх спільних дій; низький рівень конфліктності і конструктивність у вирішенні конфліктів; рольова адекватність.

Суб'єктивні: переживання подружжям ставлення до свого шлюбу як до суб'єктивно благополучного; задоволеність усіма аспектами спів-буття в шлюбі - спілкуванням, самореалізацією та ін; спрямованість подружжя на сімейне довголіття.

Запропонована нами система факторів, що забезпечують високий ступінь прояву показників благополуччя шлюбно-подружніх відносин, включає в себе два блоки характеристик: особистісні особливості кожного члена подружжя і їх співвідношення в обох; особливості міжподружньої взаємодії і спілкування.

У перший блок включені наступні особистісні характеристики подружжя:

- 1) високий рівень особистісної зрілості, сумісність подружжя за багатством внутрішнього життя;
- 2) адекватність самооцінки кожного, узгодженість самооцінок один одного;
- 3) інтегральні соціально-психологічні характеристики особистості (інтернальність, самоповага, самоприйняття, активність як здатність ініціювати зміни в сімейних відносинах і у власному «Я»; особистісна диференційованість);

- 4) узгодженість особливостей ціннісно-сислової сфери особистості подружжя (у тому числі домінуючих потреб, життєвих та сімейних цінностей);
- 5) толерантність до індивідуальних розходжень з партнером;
- 6) соціально-психологічна компетентність (комунікативний потенціал) подружжя (соціальний інтелект, соціально-психологічна адаптивність, вміння впоратися з повсякденним стресом і з важкими життєвими ситуаціями, здатність до децентрації, вміння дотримувати оптимальну дистанцію в спілкуванні, здатність до співпереживання, рефлексивні здібності, здібності і готовність до взаємодії з партнером, наявність навичок міжособистісного спілкування, схильність до кооперації і співробітництва, здатність вибирати адекватний тип поведінки в залежності від ситуації, здатність до встановлення контактів);
- 7) готовність дарувати і приймати прощення.

Другий блок утворюють такі особливості міжособистісного спілкування та взаємодії подружжя:

- 1) взаємна допомога в особистісному зростанні;
- 2) взаємна спрямованість на особистісну ідентифікацію з партнером;
- 3) взаємне емоційне прийняття (любов як взаємна повага, турбота, відповідальність, розуміння один одного); емоційна теплота ставлення до партнера);
- 4) дотримання оптимальної дистанції в спілкуванні (забезпечення особистісної свободи, взаємної автономії подружжя, узгодженість психологічної близькості та віддаленості);
- 5) можливість саморозкриття у спілкуванні;
- 6) взаємне підтвердження і підтримка особистісної ідентичності подружжя;
- 7) легкість спілкування;
- 8) узгодженість особливостей взаємодії;
- 9) ступінь задоволення значущих потреб один одного;

10) створення сімейної субкультури.

Таким чином, ми розкрили зміст власної концепції якості шлюбу, виділили показники благополучних шлюбно-подружніх відносин і в систематизованому вигляді представили комплекс чинників, що детермінують ці показники.

Надалі планується емпіричне дослідження для встановлення зв'язків між факторами благополуччя шлюбу і ступеня значимості окремих факторів.

Література

1. Алешина Ю.Б. Удовлетворенность браком и межличностное восприятие в супружеских парах с различным стажем совместной жизни. Автореф. дисс...канд.психол.наук. – М., 1985.
2. Андреева Т.В. Семейная психология: Учеб. пособие. – СПб.: Речь, 2004.
3. Валлерстайн Д.С. Психологические задачи брака// Журнал практической психологии и психоанализа. №3, 2002.
4. Гурко Т.А. Становление молодой семьи в крупном городе. Влияние добрачных факторов и особенностей ролевого взаимодействия на успешность брака: Автореф. дисс...канд. филос. наук.- М., 1983.
5. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: Учебное пособие. — М.: Гардарики, 2005.
6. Кляпець О.Я. постановка життєвого завдання як чинник подолання сімейної кризи//Соціальна психологія. №6, 2008.
7. Сысенко В.А. Устойчивость брака: Проблемы, факторы, условия. М .1981.
8. Торохтий С. Методика диагностики психологического здоровья семьи// Практична психологія та соціальна робота. №7, 2003.
9. J.R. Rosen-Grandon, J.E. Myers, J.A. Hattie. The Relationship Between Marital Characteristics, Marital Interaction Processes, and Marital

Satisfaction. *Journal of Counseling & Development*; Winter2004, Vol. 82
Issue 1.